

מגזר שלישי והשפעה חברתית בישראל

ד"ר מיכל רום

michal@sheatufim.org.il

סמסטר קיץ תשע"ז 2017

המגזר השלישי הוא שם כולל לארגונים ללא כוונות רווח, ארגוני התנדבות וארגוני חברה אזרחית, והוא מכונה כך בשל מקומו מול שני המגזרים הגדולים האחרים: המגזר הציבורי והמגזר העסקי.

בישראל רשומים כיום כ- 40,000 ארגוני מגזר שלישי, מתוכם פעילים כ- 15,000, והם נושאים תפקידים חברתיים מגוונים ביניהם: אספקת שירותים, ייצוג אינטרסים של קבוצות אוכלוסייה שונות, קידום דמוקרטיה השתתפותית ואזרחות פעילה, שמירה וטיפול ערכים של תרומה והתנדבות, ופיתוח יוזמות חברתיות חדשניות.

מרכזיותם של ארגונים אלו הולכת ועולה בעשורים האחרונים. בין השאר לנוכח מדיניות ההפרטה והמגמה של העברת שירותים ציבוריים מידי הממשלה למגזר השלישי, וביתר שאת מאז שנת 2008 אז פרסמה ממשלת ישראל [מסמך מדיניות המגדיר את ארגוני המגזר השלישי כשותפים של הממשלה](#) הן באספקת שירותים חברתיים, והן בתהליכי תכנון מדיניות, במסגרת מה שמכונה "שולחנות עגולים". אלו יושמו בהרחבה בשנים שחלפו מאז, והם משמשים כיום כלי נפוץ לתהליכי היועצות ושיתוף ציבור מסוגים שונים.

על כל אלו ועוד נדבר ונלמד בקורס זה שמטרתו לפתוח צוהר למגזר השלישי בישראל, בדגש על הבנת המגמות, והכוחות הבולטים אשר מעצבים את ההתמודדויות והאתגרים הניצבים בפני מגוון השחקנים הפועלים כיום במגזר זה, מבפנים ומבחוץ, בתוכו ואיתו.

מטרות הקורס

לחשוף בפני הסטודנטים/ות את המגזר השלישי בישראל על סוגי הארגונים הפועלים בו, להכיר להם את "תורת הניהול החברתי" ולהציג בפניהם כמה מתוצריה ויישומיה. להציג יוזמות עכשוויות שנרקמות בשדה החברתי בדגש על מודלים של שיח בין מגזרי ושיתופי פעולה שמטרתם יצירה של השפעה חברתית משותפת ופתרון בעיות מורכבות. מתוך כל אלו ולאורם, נבקש לדון במגוון דילמות ואתגרים שעולים מתוך הקשר המתחזק בין עמותות וארגונים חברתיים עם רשויות המדינה.

מהלך הקורס

הרצאות פרונטאליות המשלבות למידה חווייתית שחלקם יועברו על ידי שחקנים מהשדה החברתי והמגזר השלישי. בסיום הסמסטר יתקיים סיור לימודי בן יום אחד, במהלכו יפגשו הסטודנטים עם מי שהובילו והשתתפו בכמה מהלכים בין מגזריים בולטים בשנים האחרונות בישראל. במסגרת הסיור יוצגו לסטודנטים/ות עיקרי המהלכים, וייערך דיון פתוח לגביהם באמצעות המושגים שילמדו בקורס.

דרישות הקורס ומרכיבי הציין

- נוכחות בכל המפגשים והשתתפות פעילה ותורמת - 10% מהציין הסופי
- מטלה מסכמת – 90% מהציין הסופי בקורס:
במסגרת המטלה תדרשו לכתוב או להרחיב ערך באתר ויקיפדיה בעברית, באחד מנושאי הקורס, לבחירתכם. העבודה בזוגות (ציוות לפי בחירת הסטודנטים/ות).
הנחיות מפורטות יינתנו בכיתה בתחילת הקורס.
תאריך הגשת המטלה: 31/10/2017

תאריכי השיעורים בקורס ותכנית למידה טנטטיבית: (התכנית נתונה לשינויים בכפוף להחלטת המרצה)

מפגש	תאריך	נושא
1	18.7	שיעור פתיחה: הסבר על אופי הקורס והמטלות
2	25.7	חברה אזרחית ומגזר שלישי בישראל
3	2.8	ניהול חברתי והשפעה חברתית
4	8.8	התיאוריה של השפעה חברתית משותפת
5	15.8	השפעה חברתית באמצעות הפצת ידע: מקרה ויקיפדיה + הנחיות למטלה המסכמת בקורס: כתיבת ערך בוויקיפדיה ישראל
	22.8-1.9	חופשה מרוכזת
6	5.9	שיח בין מגזרי: מודלים מן העולם וסקירה היסטורית
	11-12.9	סדנת שטח במנהיגות מנהלים אין שיעור
7	19.9	חקר מקרה קולקטיב אימפקט יוזמת 5פי2 יוזמת 5פי2 לקידום המצוינות בחינוך המדעי בישראל
8	26.9	מסע להיכרות עם אסטרטגיות להשפעה חברתית יום מפגשים מרוכז בבית "שיתופים"

נושאים עיקריים ורשימת הקריאה: *קריאת החובה מסומנת בכוכבית

נושא 1: חברה אזרחית ומגזר שלישי בישראל

מרצה אורחת: מירי יעקובי הורביץ, מנהלת תחום שיח בין מגזרי בשיתופים

היכרות עם המושגים מגזר שלישי וחברה אזרחית וההבדלים ביניהם; למידת המרכיבים של חברה אזרחית ומבנה המגזר השלישי בישראל – סוגי ארגונים, מספרים ונתונים, חוזקות וחולשות, דילמות מרכזיות.

*[הצהרת ארגוני החברה האזרחית](#), מנהיגות אזרחית, 2016.

[גיידיסטאר: שנתון העמותות בישראל, תמצית נתונים](#), אוגוסט, 2014.

ישי, יעל. (2009). [חברה אזרחית בתהליכי פירוק? כמה הערות על המצב הנוכחי](#), *חברה אזרחית ומגזר שלישי בישראל* ב,2 (תשס"ט) 7-27.

גדרון, ב., בר, מ., כץ, ח. (2003). *המגזר השלישי בישראל: בין מדינת רווחה לחברה האזרחית*, הוצאת הקיבוץ המאוחד, הקדמה, פרק ראשון (א); עמ' 10-28

נושא 2 – ניהול חברתי והשפעה חברתית מרצה אורחת: עדית שדה, סמנכ"לית שיתופים

מיהו המנהל החברתי ומהן הדילמות של מנכ"ל ארגונים חברתיים בישראל? נדון במתח שבין הישרדות להשפעה בתפקידו של המנכ"ל ונעמיק במשמעות של השפעה חברתית- מהי? מה בינה ובין יעילות ואפקטיביות; אילו פרקטיקות נמצאו כמרחיבות השפעה חברתית ונחשף למרחב השפעה- אסטרטגיה של השפעה חברתית משותפת שפותחה במגזר השלישי בישראל

*שדה, עדית. 2012. "[שש הפרקטיקות ליצירת השפעה חברתית רחבה](#)". בית יהושע: שיתופים.

*שיתופים 2013. [ניהול חברתי זה מקצוע! ניתוח תפקיד המנכ"ל החברתי](#). בית יהושע: שיתופים.

שיתופים, 2016. [מרחב השפעה: מדריך יישומי](#). בית יהושע: שיתופים.

Crutchfield L., & Mcleod Grant H. (2008). **Forces for Good: The Six Practices of High-Impact Nonprofits**. San Francisco: JosseyBass Publishers.

נושא 3 – השפעה חברתית משותפת (קולקטיב אימפקט)

מרצה אורחת: ענבר הורביץ, מנהלת תחום קולקטיב אימפקט בשיתופים

ההבנה כי שינוי מערכתי סביב סוגיות חברתיות מורכבות לא יכול להיעשות על ידי ארגון בודד, אלא רק באופן משותף. על כוחן של רשתות, ומאפייני פעולה של חברים בתוך רשת. System change כתשתית למודל קולקטיב אימפקט

*רום, מיכל, יעקובי-הורביץ, מירי, הורוביץ, ענבר. 2015: [קולקטיב אימפקט – מבט עדכני על התיאוריה והפרקטיקה](#). שיתופים: בית יהושע.

Agranoff, Robert. 2007. **Managing within Networks: Adding Value to Public Organizations**. Washington, DC: Georgetown University Press.

Kania, J & Kramer, M. (2011). [Collective Impact](#). Stanford Social Innovation Review, Winter, pp: 36-41.

Kania, J & Kramer, M. (2013). [Embracing Emergence: How Collective Impact Addresses Complexity](#). Stanford Social Innovation Review, Winter.

Vandeventer, P., & Mandell, M. (2011). **Networks that work: A practitioner's guide to managing networked action** (2nd ed.). Los Angeles: Community Partners.

נושא 4 – השפעה חברתית באמצעות הפצת ידע: מקרה ויקיפדיה מרצה אורח: יותם הכהן, דואלוג

על תפקידה של ויקיפדיה במהפכת הידע, השפעות ויקיפדיה על תהליכי למידה והפצת ידע, והכשרה לכתובה במערכת ויקי ומנגנון ויקיפדיה לקראת המטלה המסכמת בקורס.

[לומדה של ויקיפדיה](#), ליצירה ועריכה של ערכים בוויקיפדיה ישראל

הכט, יעקב. 2012. [על חוויית המשתתף בוויקיפדיה](#). איגוד האינטרנט הישראלי.

שרון, גבע. 2016. [אל מדף ספרי ההיסטוריה: פרויקט מעלים ערך – מחזירות נשים להיסטוריה](#).

Eteokleous, N., Ktoridou, D., & Orphanou, M. (2014) Integrating Wikis as Educational Tools for the Development of a Community of Inquiry, *American Journal of Distance Education*, 28(2), 103-116, DOI: 10.1080/08923647.2014.896572.

נושא 5: שיח בין מגזרי – מודלים מהעולם וסקירה היסטורית מרצה אורח: מירי יעקובי הורביץ, מנהלת תחום שיח בין מגזרי בשיתופים

לקראת משילות חדשה, היכרות עם ציר השיתוף, מרכיבים בתהליכי שיתוף, וארגז הכלים לשיתוף ושיח בין מגזרי.

קבילי, ענת, וקוטנר רן. 2014. [סקירה בין לאומית: תהליכי שיח ושיתוף פעולה בין מגזרי](#), בית יהושע: שיתופים.

ווינהבר, בת- חן. 2011. [השולחן העגול הממשקי, סיכום 3 שנים](#), בית יהושע: שיתופים.

שמידט הלל, אלמוג בר מיכל. 2016. [שותפויות בין מגזריות בישראל: תשומות, תהליכים ותוצרים](#), המרכז לחקר החברה האזרחית והפילנתרופיה בישראל, האוניברסיטה העברית, ירושלים,

נושא 6: חקר מקרה קולקטיב אימפקט - יוזמת 5פ2 מרצה אורח: ענבר הורביץ, מנהלת תחום קולקטיב אימפקט בשיתופים

5פ2: היוזמה להרחבת מעגל המצוינות [/http://www.5p2.org.il](http://www.5p2.org.il)

הורביץ, אלי. 2015. [שלושה רגעים של התבוננות בראי: הסיפור של יוזמת 5פ2 מזווית פילנתרופית](#). [עט השדה](#), כתב העת של אשלים, גיליון 15: עמודים 77-82.

הורביץ, ענבר ואלון שירי. 2015. [יוזמת 5פ2 – הרחבת מעגל המצוינות בחינוך המדעי טכנולוגי: יישום מודל קולקטיב אימפקט תובנות מהשנה הראשונה](#). [עט השדה](#), כתב העת של אשלים, גיליון 15: עמודים 84-97.

רום, מיכל, יעקובי-הורביץ, מירי, הורביץ, ענבר. 2015: [קולקטיב אימפקט – ארבע תובנות על התהליך המתודולוגיה בעקבות יישום הגישה בישראל](#). בית יהושע, דצמבר 2015

רשימת אתרים מומלצים להיכרות שימוש ועיון

<http://shiftshatil.org.il> בלוג שתי"ל לשינוי חברתי
מנהיגות אזרחית ארגון הגג של המגזר השלישי [/http://migzar3.org.il](http://migzar3.org.il)
קימרון [/http://kimron.org.il](http://kimron.org.il)
מתאם [/http://www.mitam-hr.org](http://www.mitam-hr.org)
מנהיגות מתנדבת בג'וינט <http://www.theinstitute.org.il/index.php?dir=site&page=programs&op=view&cs=51>
גידסטאר <http://www.guidestar.org.il/>
שיתופים – אסטרטגיות להשפעה חברתית [/http://sheatufim.org.il](http://sheatufim.org.il)
המרחב - מסגרת פעולה לראשי ארגונים חברתיים ולפעילים המעוניינים להשפיע במשותף ובאופן רחב על
עתיד קהילת יוצאי אתיופיה בישראל [/http://www.hamerhav.com](http://www.hamerhav.com)
5פי2: היוזמה להרחבת מעגל המצינות [/http://www.5p2.org.il](http://www.5p2.org.il)
פורום קולקטיב אימפקט [/https://collectiveimpactforum.org](https://collectiveimpactforum.org)
על קולקטיב אימפקט מפי חברת FSG [/http://fsg.org](http://fsg.org)

[לנוחותכם כל הפריטים נמצאים בארגז הכלים המקוון של הקורס](#)

למידה מהנה ובהצלחה!